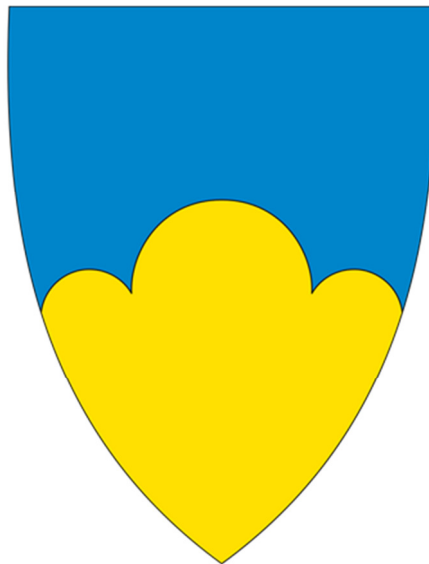

3. AUGUST 2017

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner

Sigdal kommune

Bjerke, Susanna
Våren 2017

Formålet med handlingsplanen er å tydeliggjøre den enkelte ansattes ansvar i forebygging og avdekking av vold i nære relasjoner, samt gi oversikt over eksisterende tilbud og samhandlingsarenaer. Handlingsplanen skal være et hjelpemiddel og et praktisk verktøy i håndtering av vold og overgrepssaker.

Innhold

Kapittel 1: Innledning	3
1.1 Bakgrunn for handlingsplanen.....	3
1.2 Formålet med handlingsplanen.....	3
1.3 Situasjonsbeskrivelse.....	3
1.4 Målgrupper	4
1.5 Begrepsavklaring vedrørende vold i nære relasjoner	4
1.6 Spesielt sårbare grupper.....	5
1.7 Avgrensning av planen	5
1.8 Lovpålagte kommunale tjenester og tilbud	5
1.9 Struktur av planen.....	6
Kapittel 2: Praktiske verktøy	7
2.1 Symptomer hos personer som er utsatt for vold	7
2.1.1 Symptomer hos barn fra fødsel til ett år	7
2.1.2 Symptomer hos barn fra ett til fem år.....	7
2.1.3 Symptomer hos barn fra fem til tolv år.....	7
2.1.4 Symptomer hos ungdommer (gutter).....	8
2.1.5 Symptomer hos ungdommer (jenter).....	8
2.2 Avdekking av vold.....	8
2.3 Ivaretagelse ved oppdagelse av vold i nære relasjoner.....	11
2.3.1 Håndtering av saker der barn og unge er involvert	11
2.3.2 Håndtering av saker der voksne og eldre er involvert.....	11
2.3.3 Ivaretagelse av voldsutøver	11
Kapittel 3: Opplysningsplikt og avvergelsesplikt.....	12
3.1 Opplysningsplikt til barnevernstjenesten (meldeplikt).....	12
3.1.1 Opplysningsplikten går foran taushetsplikten	12
3.1.2 Hvem opplysningsplikten gjelder for	13
3.1.3 Grunn til å tro	13
3.1.4 Anonymisering for å drøfte saker før en eventuell bekymring sendes.....	13
Utover opplysningsplikten, er samtykke og anonymisering de to mest aktuelle hjemmelsgrunnlagene ved formidling av opplysninger til barneverntjenesten. Offentlige instanser kan imidlertid også gi opplysninger til barneverntjenesten dersom dette er nødvendig for å fremme egne oppgaver jfr. forvaltningslovens § 13b, nr 5. Bestemmelsen vil være særlig aktuell der barneverntjenesten allerede kjenner barnet og familine, og den offentlige instansen trenger å gi opplysninger for å sikre barnet å bli godt ivaretatt. Bestemmelsen kan også være aktuell i enkelte tilfeller der en offentlig instans har behov for å drøfte en sak med barneverntjenesten, selv om det ikke vil være mulig å drøfte den anonymt og der det heller ikke foreligger samtykke.	
3.1.3 Opplysningene skal overleveres når opplysningsplikten foreligger (meldeplikt)	14

3.1.4 Informasjon om at melding gis til barneverntjenesten	14
3.1.5 Den som har gitt opplysninger er ikke sikret anonymitet.....	15
3.1.6 Barneverntjenestens tilbakemelding til den som har gitt opplysninger.....	15
3.1.7 Opplysningsplikt ved pålegg	15
3.2 Plikten til å anmelde eller på annen måte avverge alvorlige forbrytelser	16
Kapittel 4: Hvem har hvilket ansvar?	17
4.1 Barneverntjenestens rolle	17
4.2 Politiets rolle.....	18
4.3 Krisesenterets rolle	19
Kapittel 5: Rutinebeskrivelser og tiltak	20
5.1 Tiltak for forebygging, kunnskapsheving og holdningsskapende arbeid	20
5.2 Tiltak for å avdekke vold i nære relasjoner	21
Kapittel 6: Oversikt over hjelpe- og behandlingstilbud.....	23
6.1 Kommunale/lokale tjenester	23
6.2 Oversikt over offentlige og regionale tjenester/samarbeidspartnere	24
6.3 Tverrfaglige og tverretatlige samarbeidsarenaer	25
Kapittel 7: Implementering, rullering og oppdatering av handlingsplanen.....	26
Kapittel 8: Mer informasjon	27
8.1 Offentlige utredninger, meldinger og handlingsplaner.....	27
8.2 Faglitteratur	27
Referanseliste.....	28
Vedlegg.....	28

Kapittel 1: Innledning

1.1 Bakgrunn for handlingsplanen

Justis- og politidepartementet har utarbeidet [Et liv uten vold – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014 – 2017](#) som svar på [Meld. St. 15 \(2012-2013\) Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner - Det handler om å leve](#). Behandlingen av Stortingsmeldingen 15 (2012-2013) viste med stor tydelighet at det er stor politisk enighet om at vold i nære relasjoner er et kriminalitetsområde som krever ytterligere innsats.

Det er viktig at arbeidet mot vold i nære relasjonen blir løftet fram blant kommunale oppgaver og at det blir tydelig hva som er de ulike instansenes ansvar og oppgaver i dette arbeidet. Vold i nære relasjoner skal forebygges gjennom konkrete tiltak, som kompetanseheving, samhandling, holdningsskapende arbeid og bevisstgjøring. Kommunen skal sørge for at de som utsettes for vold i nære relasjoner sikres nødvendig hjelp og beskyttelse, samt at de som utøver vold også blir ivaretatt.

En forutsetning for å kunne gi god hjelp er et tjenesteapparat som har gode tverrfaglige samarbeidsarenaer med felles forståelse for hvordan en sammen kan hjelpe den voldsutsatte og voldsutøveren. Manglende bevissthet og kunnskap om vold i nære relasjoner og liten oversikt over behandlingstilbudet og tjenestene er årsaker til at hjelpen ikke når fram.

Med bakgrunn i dette ble det vedtatt å utarbeide en egen handlingsplan mot vold i nære relasjoner i Sigdal kommune. Arbeidsgruppen har bestått av representanter fra Avd. Forebyggende helse (kommunepsykolog Susanna M. Bjerke og ledende helsesøster Gunhild A. Albjerk) og Avd. Psykisk helse og rus (Hans Christian Ruud). Representanter fra barnevernet, pleie og omsorg, barnehage og skole, og politi har også bidratt inn i samarbeidet. Ledergruppa i helse og omsorg er styringsgruppe for planarbeidet.

Vår handlingsplan er dermed blitt inspirert av andre handlingsplaner og veiledere innenfor dette området, blant annet Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) sin veileder om kommunale handlingsplaner (2013). Kildehenvisninger er angitt.

1.2 Formålet med handlingsplanen

Formålet med handlingsplanen er å tydeliggjøre den enkelte ansattes ansvar i forebygging og avdekking av vold i nære relasjoner, samt gi oversikt over eksisterende tilbud og samhandlingsarenaer. Handlingsplanen skal være et hjelpemiddel og et praktisk verktøy i håndtering av vold og overgrepssaker. Synliggjøring av ansvar som illegges den enkeltes instans, samt tydelighet omkring formelle bestemmelser og rutiner, vil best sikre et hjelpetilbud som er kunnskapsbasert og samordnet på kommunenivå. Ved å utarbeide en handlingsplan mot vold i nære relasjoner ønskes det å avdekke områder der det er behov for omorganisering eller styrket innsats.

1.3 Situasjonsbeskrivelse

Ifølge Verdens helseorganisasjon har omkring 20 prosent av verdens kvinner og 5 – 10 prosent av menn vært utsatt for seksuelle overgrep som barn, mens 25 – 50 prosent av alle barn har vært utsatt for fysisk mishandling (WHO, 2016). Omfanget er så stort at det defineres som et folkehelseproblem (WHO, 2016). En undersøkelse av Thoresen og Hjemdal ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) viste vold og overgrep har et betydelig omfang i den norske befolkningen, og at også vold i nære relasjoner rammer mange. De voldsutsatte var ofte utsatt for flere ulike typer vold og

overgrep, og det var en sterk sammenheng mellom å ha vært utsatt i barndommen og å oppleve nye overgrep i voksen alder (Thoresen & Hjemdal, 2014).

Sigdal kommune har ikke gjort direkte undersøkelser rettet mot vold i nære relasjoner. Imidlertid viser svarene fra 2017 Ungdata-undersøkelsen blant elevene på 8. – 10. trinn at:

- 8% av ungdommene har vært utsatt for trusler om vold
- 11% har blitt slått uten å få synlige skader
4% har fått sår/skade av volden som trengte legebehandling.
- 5% har blitt slått av en voksen én gang,
1% har blitt slått 2 – 4 ganger
2% har blitt slått 5 ganger eller mer

Til tross for at man mangler tallmateriale som dokumenterer vold blant andre grupper i kommunen, gir lands- og regiondekkende statistikker at omfanget en viss pekepinn på omfanget innenfor visse grupper. Se Justis- og politidepartementets ”[Et liv uten vold – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014 – 2017](#)” for statistikk blant gruppene.

1.4 Målgrupper

Tiltakene i handlingsplanen gjelder alle ansatte i Sigdal kommune som i sitt virke gir hjelpende, støttende, eller behandlende tilbud til innbyggerne i kommunen. Offentlige ansatte har mulighet til å forebygge og avdekke vold i nære relasjoner, i tillegg til å ha plikt til å melde fra om volden og ansvar for å ivareta tilfeller som blir avdekket.

1.5 Begrepsavklaring vedrørende vold i nære relasjoner

Vold defineres som fysisk eller psykisk overgrep for å tvinge gjennom sin vilje, eller for å få utløp for aggresjon (Berg & Elden, 2016). Volden har mange uttrykk. Fra [Meld. St. 15](#) henter vi følgende definisjoner fra psykolog Per Isdal om fem ulike voldstyper: fysisk vold, seksuell vold, materiell vold, psykisk vold og latent vold.

- **Fysisk vold** inkluderer et vidt spekter av handlinger fra det å holde, dytte, riste eller klype, via bruk av slag, spark eller våpen og til drap.
- **Seksuell vold** kan dreie seg om alt fra trakassering og krenkelser til å bli presset til å utføre uønskede seksuelle handlinger, inkludert å bli utsatt for voldtekt og seksuell tortur. Den seksuelle volden er svært psykologisk nedbrytende, fordi den rammer vår mest private og sårbare side.
- **Materiell vold** er handlinger rettet mot ting eller gjenstander. Det kan innebære å slå inn dører, vegger eller vinduer, kaste og rasere inventar, knuse eller ødelegge gjenstander eller rive i stykker klær. Særlig hvis voldsutøveren tidligere har anvendt fysisk vold, kan den materielle volden virke svært skremmende og lammende.
- **Psykisk vold** er alle måter å skade, skremme eller krenke på, som ikke er direkte fysiske i sin natur. Det kan også være måter å styre eller dominere andre på, ved hjelp av en bakenforliggende makt eller trussel. Det kan være snakk om direkte eller indirekte trusler, degraderende og ydmykende atferd, kontroll, utagerende sjalusi, isolering og emosjonell vold.
- **Latent vold** er vold som virker i kraft av sin mulighet. Muligheten for vold blir styrende for den voldsutsattes atferd. Det å ha opplevd vold gjør at den voldsutsatte vet at det kan skje igjen. Volden er da til stede hele tiden i kraft av sin mulighet. I tillegg kommer økonomisk vold. Dette er en form for vold som kan komme til uttrykk ved at partneren forhindres i å ha rådighet over sin egen økonomi. Vedkommende nektes adgang til sin egen og en eventuell felles bankkonto, eller forhindres i å ha en inntekt, og presses dermed til å måtte be om penger. I noen

tilfeller tvinges partneren også til å underskrive på lån og risikerer å bli sittende med en stor gjeld. Konsekvensen er ofte økonomisk underdanighet og avhengighet. Begrepet «vold i nære relasjoner» er blitt et standardisert begrep hvor voldsutøver og offer er knyttet til hverandre ved familieband, eller på annen måte betyr noe for hverandre. I [straffelovens § 219](#), den såkalte familievoldsparagrafen, defineres forståelsen av nære relasjoner primært avgrenset til den vanlige kjernefamilien og rett nedadgående eller oppadgående slektslinjer, men kan også omfatte personer som inngår i husstanden eller som vedkommende har et emosjonelt eller familiært forhold til.

Rapporten [Et liv uten vold – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014 – 2017](#) belyser de omfattende konsekvensene av vold i nære relasjoner. De helsemessige konsekvensene kan være alvorlige og potensielt livstruende, og inkluderer fysiske, psykiske og økonomiske konsekvenser. Det er klare sammenhenger mellom vold og fysisk og psykisk helse. Studier viser at seksuelle overgrep, fysisk mishandling og omsorgssvikt har større betydning for psykisk helse enn andre belastende hendelser. Helseproblemene øker jo flere hendelser en person opplever.

1.6 Spesielt sårbare grupper

[Meld. St. 15](#) viser at graviditet, funksjonsnedsettelse, utviklingshemming, psykiske lidelser og rusmisbruk samt religion kan være risikofaktorer for å bli utsatt for vold. Innsatte i fengsel, innvandrere og flyktninger, samer og andre nasjonale minoriteter, eldre, lesbiske, homofile, bifile og transpersoner kan også i større grad stå i fare for å bli utsatt for vold i nære relasjoner.

1.7 Avgrensning av planen

Planen avgrenses til å gjelde de som er utsatt for overnevnte handlinger, eller trusler om disse.

1.8 Lovpålagte kommunale tjenester og tilbud

Kommunene et spesielt ansvar for å påse at deres innbyggere ivaretas og kan leve i et samfunn uten vold, overgrep eller frykt for dette. Kommunene er lovpålagt bestemte tjenester og tilbud, og de gir folk rettigheter til bistand. De viktigste lovene å trekke fram i denne sammenhengen er:

Jf. [Lov om folkehelsearbeid §2-4](#) skal kommunene fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold. Kommunen skal bidra til å forebygge psykiske og somatiske sykdom, skade eller lidelse, utjevning av sosiale helseforskjeller, og beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helse.

Jf. [Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester](#) skal kommunen sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Kommunens ansvar omfatter alle pasient- og brukergrupper, herunder personer med somatisk eller psykisk sykdom, skade eller lidelse, rusmiddelproblem, sosiale problemer eller nedsatt funksjonsevne. I henhold til § 3-3 skal kommunen ved ytelse av helse- og omsorgstjenester fremme helse og søke å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer. Dette skal bl.a. skje ved opplysning, råd og veiledning.

Jf. [Lov om krisesentertilbud](#) har kommunene ansvar for å sikre et godt og helskaplig krisesentertilbud til kvinner, menn, og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. Kommunen skal sørge for et krisesentertilbud som skal kunne nyttes av

personer som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner, og som har behov for rådgiving eller et trygt botilbud.

Jf. [Lov om pasient- og brukerrettigheter](#) har pasienter og brukere med behov for langvarige og koordinerte helse og omsorgstjenester, har rett til å få utarbeidet individuell plan. Vedkommende har rett til å delta i arbeidet med sin individuelle plan, og det skal legges til rette for dette.

1.9 Struktur av planen

Handlingsplanen er delt i kapitler som omhandler forskjellige temaer. Kapittel 2 samler mye av den praktiske informasjonen; symptomer som kan forekomme etter vold i nære relasjoner, konkrete forslag til spørsmål som kan benyttes ved mistanke om vold, og ivaretagelse ved oppdagelse av vold. Kapittel 3 inkluderer informasjon om formelle bestemmelser vedrørende opplysningsplikten og avvergelsesplikten. Kapittel 4 beskriver hvilke rolle barnevernstjenesten, politiet og krisesenteret har i saker vedrørende vold i nære relasjoner. Kapittel 5 oppgir rutinebeskrivelser og tiltak som er implementert i Sigdal kommune. Kapittel 6 gir oversikt over hjelpe- og behandlingstilbud. Kapittel 7 dreier seg om hvordan handlingsplanen skal implementeres og oppdateres. I kapittel 8 ligger henvisninger til offentlige utredninger, meldinger, handlingsplaner, og annen faglitteratur.

Kapittel 2: Praktiske verktøy

I dette kapittelet belyses symptomer som kan oppstå etter vold i nære relasjoner, samt konkret informasjon om hvilke spørsmål som kan benyttes ved mistanke om vold. Norsk Krisesenterforbunds veileder "[Våge å se, våge å spørre, tørre å handle - Hjelp ved vold i nære relasjoner](#)" fremhever at mange er i kontakt med personer som er utsatt for vold i nære relasjoner uten at dette avdekkes. Forhold knyttet til både kompetanse og holdninger bidrar til dette. Det er viktig at tjenestene våger å se, våger å spørre og tør å handle på bakgrunn av informasjonen de har fått.

2.1 Symptomer hos personer som er utsatt for vold

Vold i nære relasjoner kan være vanskelig å oppdage, imidlertid viser noen personer som opplever vold ikke tydelige tegn på at noe er galt. Vi ønsker å belyse noen av symptomene som kan forekomme, med et spesielt fokus på barn og unge. Uavhengig av yrkesgruppe, bør man som ansatt være spesielt opptatt av fysiske skader (blåmerker, brudd og andre skader), bortforklaringer (falt i trappen, gikk på døren osv.), og endring av atferd hos dem man møter (Politiet, 2016). Informasjonen om symptomer hos barn og unge er hentet fra [veilederen "Barn som voldsofre" av Stine Sofiestiftelsen](#). Det er viktig å huske på at barn ikke nødvendigvis har symptomer selv om de har vært utsatt for vold/overgrep, og at barn kan utvise slik adferd uten at de har vært utsatt for nevnte overgrep.

2.1.1 Symptomer hos barn fra fødsel til ett år

Emosjonelt	Kognitivt	Atferdsmessig
<ul style="list-style-type: none">- angst- spenning- hyperaktivering- traumatisering	<ul style="list-style-type: none">- manglende respons- forsinkelser i utviklingen	<ul style="list-style-type: none">- gråt- skader seg lett- forstyrrelser i søvnrytmen- fordøyelsesproblemer

2.1.2 Symptomer hos barn fra ett til fem år

Emosjonelt	Kognitivt	Atferdsmessig
<ul style="list-style-type: none">- frykt- angst- lett frustrert- sint- frykt for utøver- tvilende- føler seg splittet mellom foreldre- føler seg maktesløs/sårbar- lav selvtillit	<ul style="list-style-type: none">- lett distraheret- vanskelig å fokusere- lav impuls kontroll- forsinket utvikling	<ul style="list-style-type: none">- slår seg vrang- kopierer utøvers atferd- eneurese/enkoprese*- utagering- beskyttende overfor yngre søsken- beskyttende overfor mor, vil være hjemme- knuser leker

*Eneurese: Ufrivillig vannlating. Ufrivillig vannlating er vanligst om natten. Sengevæting, eneuresis nocturna. *Enkoprese: Manglende evne til å holde på avføringen.

2.1.3 Symptomer hos barn fra fem til tolv år

Emosjonelt	Kognitivt	Atferdsmessig
<ul style="list-style-type: none">- gråter lett- disorganiserte følelser- problemer med tillit- desperasjon- håpløshet	<ul style="list-style-type: none">- spesifikke lærevansker- selvmordstanker- manglende struktur og fokus- prøver å være mer voksen- overdrevent ansvarlig	<ul style="list-style-type: none">- prøver å være i kontroll- hærverk- voldsommere utageringer- slåss- rømme hjemmefra

<ul style="list-style-type: none"> - hjelpeløshet - manglende empati - sinne mot mor/far - sinne mot seg selv 	<ul style="list-style-type: none"> - manglende ansvar 	<ul style="list-style-type: none"> - perfeksjonisme - mangler grenser - vold mot utøver - selvskading
---	--	---

2.1.4 Symptomer hos ungdommer (gutter)

Emosjonelt	Kognitivt	Atferdsmessig
<ul style="list-style-type: none"> - følelse av hjelpeløshet og skyld - tilbaketrekning - skamfull og flau - har ikke venner - deprimert - trenger kontroll 	<ul style="list-style-type: none"> - problemer med å holde fokus - problemer med å flytte fokus - dropper ut av skolen - tenker at vold er ok i parforhold - tradisjonelle maskuline verdier - selvmordstanker 	<ul style="list-style-type: none"> - bruker vold som mestring - rusmisbruk - antisosial atferd - utagering - problemer med relasjoner - vold mot utøver - seksuelle problemer - selvskading

2.1.5 Symptomer hos ungdommer (jenter)

Emosjonelt	Kognitivt	Atferdsmessig
<ul style="list-style-type: none"> - problemer med tillit - hater eller legger skylden på mor - sterkt ønske om å bli beskyttet - føler spenninger og rastløshet - føler jeg hjelpeløs og uten håp - forvirret kjønnsroller - føler skyld og skam i forhold til volden - blir emosjonelt nummen - deprimert 	<ul style="list-style-type: none"> - problemer med oppmerksomhet - dropper ut av skolen - manglende selvforståelse - grenseløs - personlighetsproblemer 	<ul style="list-style-type: none"> - ikke i stand til å fungere hjemme - ikke i stand til å fungere i relasjoner - rømmer hjemmefra - rusmisbruk - tidlig graviditet - spiseproblemer - ser etter sterk beskytter blant menn - selvskading

2.2 Avdekking av vold

Norsk Krisesenterforbund, med støtte fra Justis- og beredskapsdepartementet, har gitt ut [Tiltakskortet](#), samt tilhørende veileder "[Våge å se, våge å spørre, tørre å handle - Hjelp ved vold i nære relasjoner](#)". Disse er nyttige verktøy for alle tjenester som har med mennesker å gjøre, og gir konkret informasjon om hva man bør se etter, hvilke spørsmål man bør stille, og hva man bør gjøre dersom vold avdekkes, samt telefonnummer til nasjonale hjelpetiltak.

VÅGE Å SE, VÅGE Å SPØRRE, TØRRE Å HANDLE

Tiltakskortene er utgitt av Norsk Kriresenterforbund med støtte fra Justis- og beredskapsdepartementet

Norsk Kriresenterforbund **NOKI**

Adresse: Skaudalen 12B, 1727 Sarpsborg

Telefon: 69 16 96 84

E-post: post@norskkrisesenterforbund.no

VÅGE Å SE

Fysiske tegn som kan tyde på vold:

- Sår, avrevet hår, blåmerker - særlig på hals, kloremerker, hevelser.
- Skader på hode, ansikt, hals, bryst, brystkasse, armer.
- Skader på flere steder på kroppen og skader som er grodd i varierende grad.
- Brudd, brannskader, stikkskader, gynekologiske smerter.
- Svimmelhet, søvn- og spiseforstyrrelser.
- Psykosomatiske symptomer som vondt i magen, vondt i hodet, vondt i ryggen etc.

Psykiske reaksjoner som kan tyde på vold:

- Redsel, uro, angst, søvn- og konsentrasjons-problemer.
- Depresjon, mareritt, redusert selvfølelse, irritabilitet, selvmordstanker og selvmordsforsøk.

VÅGE Å SPØRRE (rutinespørsmål)

Innledning:

Mange jeg treffer i min jobb har vært utsatt for vold eller trusler om vold fra sin partner eller annen nær familie. Jeg har oppdaget at mange ikke vet at de kan snakke med meg om dette. Derfor har jeg begynt å spørre alle:

- Hvordan er dette for deg?
- Har du vært i et forhold der du har vært redd eller kjent deg truet?
- Har din partner noen gang skadet deg?

Spørsmål om fysisk vold:

- Blir du slått?
- Lugget?
- Holdt nede?
- Blitt brent?
- Dyttet?
- Er du redd for hva som kan komme til å skje med deg?

Spørsmål om psykisk vold:

- Blir du ydmyket, krenket eller latterliggjort?
- Blir du fortalt at du er lite verd?
- Blir du truet?
- Føler du deg redd?
- Har den du bor sammen med vanskelig for å kontrollere aggresjon?
- Er du redd for partneren din, barna dine eller andre i din nærhet?
- Blir din ektefelle ofte sint og oppfarende?
- Lever du med strenge regler over hva som er lov og ikke lov?
- Blir du kontrollert av andre?
- Disponerer du dine egne penger?
- Bestemmer noen om du skal ha kontakt med familie og venner?

Spørsmål om seksuell vold:

- Blir du tvunget til seksuelle handlinger når du ikke ønsker det?
- Tvunget til å se pornografiske bilder/filmer?

Spørsmål om materiell vold:

- Blir ting kastet/knust?
- Blir ting du er glad i ødelagt?
- Har du opplevd at klær blir revet i stykker?

Spørsmål om barn:

- Er barnet ditt trygt?
- Er du redd for at barna dine kan bli skadet?
- Hvor er barna når det oppstår konflikter i hjemmet?
- Tilstede, på rommet sitt, på skolen?

Signaler som kan være tegn på vold:

- Hyppige sykemeldinger, hyppige legebesøk, ofte med diffuse symptomer
- Avtaler endres eller kanselleres, personen har vanskelig for å komme hjemmefra
- Personen motsetter seg hjelp som krever innsyn i familien/par-relasjonen
- Personen er stadig blakk
- Personen kommer sjelden alene til avtalene; ektefelle/partner er ofte med
- Økt bruk av legemidler og alkohol
- Knuste eiendeler, hull i dører og vegger (ved hjemmebesøk)

VÅGE Å SE, VÅGE Å SPØRRE, TØRRE Å HANDLE

Tiltakskortene er utgitt av Norsk Kriresenterforbund med støtte fra Justis- og beredskapsdepartementet

Norsk Kriresenterforbund **NOKI**
Adresse: Skaudalen 12B, 1727 Sarpsborg
Telefon: 69 16 96 84
E-post: post@norskkriresenterforbund.no

NASJONALE HJELPETILTAK:

Reform ressursenter for menn	22 34 09 50
Vern for eldre	800 30 196
Støttesenter mot incest i Oslo	23 31 46 50
Landsdekkende telefon for incestutsatte	800 57 000
Senter for seksuelt misbrukte menn	22 42 42 02
Kirkelig ressursenter mot vold og seksuelle overgrep	23 22 79 30
Rosaprosjektet hjelpetiltak for kvinner og menn utsatt menneskehandel	22 31 11 60
Kompetanseteamet mot tvangs-ekteskap og kjønnslemlestelse	47 80 90 50
Alternativ til vold	22 40 11 10
Statens barnehus i Oslo	23 10 35 50

LOKALE HJELPETILTAK:

1. KARTLEGGING AV VOLDEN

**Hvor alvorlig er volden?
Voldens karakter og omfang**

- Når var siste gang?
- Hva hendte under de tre verste voldsepisodene?
- Når inntraff disse voldshendelsene?

2. VURDERING AV SIKKERHET

Hvor alvorlig er situasjonen?

- Lever du i fare for å bli utsatt for vold eller trusler om vold nå?
- Har du blitt truet med våpen? Har voldsutøver tilgang på våpen nå?
- Er du redd for at barna dine skal bli utsatt for vold eller trusler om vold?
- Har du vært i kontakt med krisesenteret tidligere?
- Har du vært i kontakt med politiet angående voldsbruken?
- Har voldsutøver vært anmeldt/tiltalt/dømt for voldsbruk?

3. KONTAKT MED POLITIET?

- For en uformell prat med familievoldskoordinator?
- For å anmelde?
- For andre typer av hjelpetiltak (besøksforbud, voldsalarm etc.)

4. FLYTTE UT?

Til Kriresenter
Barn bør ikke etterlates i hjemmet, men bli med til krisesenter

Til familie/venner
1. Drøfte barnas sikkerhet med barnevernet
2. Lage sikkerhetsplan
3. Tilbud om støttesamtale fra krisesenteret og familievernkortoret

Bli boende
1. Melde bekymring til barnevernet
2. Lage sikkerhetsplan
3. Tilbud om støttesamtale fra krisesenteret og familievernkortoret

5. HENTE EIENDELER?

Om personen ønsker å flytte ut midlertidig kan det være nødvendig å hente eiendeler som klær, medisiner, skolesaker, leker ol fra hjemmet. Dette kan politiet hjelpe med. Kjæledyr som har vært utsatt for vold/trusler bør vurderes om også skal hentes ut.

6. MEDISINSK HJELP?

- Trenger personen å bli fraktet til legevakten eller til sin fastlege?
- Trenger personen kontakt med rusjeneste eller psykisk helse?
- Trenger personen kontakt med Follo akutteam?

2.3 Ivaretagelse ved oppdagelse av vold i nære relasjoner

2.3.1 Håndtering av saker der barn og unge er involvert

Ifølge bestemmelsene i barnevernloven har man opplysningsplikt til barnevernet dersom man får mistanke om eller kjennskap til at et barn blir mishandlet i hjemmet, at det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker. Plikten til å gi opplysninger faller ikke bort selv om vedkommende på egenhånd forsøker å avhjelpe. Når opplysningsplikten først foreligger, kan instansen eller tjenesten med andre ord ikke velge om opplysningene skal gis eller ikke - opplysningene skal da overleveres til barneverntjenesten. Se kapittel 3 i denne handlingsplanen for nærmere informasjon.

Saken kan drøftes anonymt med barnevernet på forhånd dersom man er usikker på om meldeplikten er utløst. Ved utløst meldeplikt skal skriftlig bekymringsmelding på eget standardskjema (vedlegg X) sendes til barnevernet. Dette skal gjøres så raskt som mulig etter at informasjonen er mottatt, eller mistanken har oppstått.

I saker der det foreligger en mistanke om at et barn er utsatt for vold i familien eller seksuelle overgrep, er hovedregelen at foreldrene ikke informeres at melding sendes til barnevernet. Barnevernet og evt. politiet skal vurdere om og når foreldrene skal informeres.

2.3.2 Håndtering av saker der voksne og eldre er involvert

Ansatte som oppdager vold i nære relasjoner mot voksne/eldre de møter i sitt arbeid skal melde i fra til sin nærmeste overordnede. Alle ansatte har en plikt til å varsle sin nærmeste overordnet om hendelser som innebærer at voksne/eldre pasienter blir utsatt for uakseptabel adferd av verbal og fysisk karakter.

Leder har ansvar for kartlegging av mistanken og sette i gang nødvendige tiltak. Det er viktig å kartlegge om det dreier seg om vold i fortiden eller pågående vold. Det er mindre hensiktsmessig å jobbe terapeutisk med bearbeiding av volden dersom volden fremdeles pågår.

Ved pågående vold bør politiet kontaktes og saken drøftes anonymt for å undersøke om avvergeplikten utløses. Politiet skal beskytte personer og forebygge lovbrudd, samt har mulighet til å sanksjonere. Samtlige politidistrikter har egne fagpersoner med særlig kunnskap om vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep, og de vil kunne gi råd, veiledning og bistand.

2.3.3 Ivaretagelse av voldsutøver

Voldsutøver har et spesielt behov for oppfølging for å få hjelp til alternative løsninger av sinne og kontrollbehov. Fastlegene og Avd Psykisk helse og rus skal tilby samtaler og oppfølging. Det er et ekstra behov for kompetanseheving i forhold til hvordan møte mennesker som utøver vold da Sigdal kommune ikke har avtale med Alternativ til vold (ATV), de som har spesialkompetanse innen feltet.

Kapittel 3: Opplysningsplikt og avvergelsesplikt

Informasjonen i dette kapittelet er hentet fra [Barne- og familiedepartementets veileder Q-1088B, "Formidling av opplysninger der barn utsettes for vold i familien"](#) og informasjon fra nettsiden til [Barne-, ungdoms- og familiedepartementet](#). Vi har kombinert og skrevet om informasjonen fra de originale kildene slik at handlingsplanen kan bli brukt som et konkret verktøy. Utfyllende informasjon om formelle bestemmelser og lovparagrafer kan finnes i den originale veilederen.

3.1 Opplysningsplikt til barneverntjenesten (meldeplikt)

Barneverntjenesten er gitt et særlig ansvar for å sikre at barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. For at barneverntjenesten skal kunne ivareta dette ansvaret overfor barn som utsettes for vold i familien, er barneverntjenesten avhengig av å motta opplysninger fra andre som kjenner barnets situasjon. Opplysningsplikten til barneverntjenesten følger av barnevernloven §6-4.

Opplysningsplikten foreligger når det er grunn til å tro:

- Et barn blir mishandlet i hjemmet
- Det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt
- Når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker

Opplysningsplikten er begrenset til alvorlige tilfeller, og opplysningsplikten er utløst ved alvorlig bekymring for et barn. Det at barn ikke lever under optimale forhold, vil ikke være nok til å utløse opplysningsplikten. Opplysningsplikten kan føre til at den enkelte må foreta vanskelige vurderinger. Hensynet til barnet går derimot foran hjelperens tillitsforhold til foreldrene. Opplysningsplikten faller ikke bort selv om vedkommende selv forsøker å avhjelpe situasjonen. Når opplysningsplikten først foreligger kan tjenesten med andre ord ikke velge om opplysningene skal gis eller ikke- opplysningene skal da leveres til barneverntjenesten.

Noen situasjoner som kan karakteriseres som at barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt:

- Barn lider av livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade, og foreldrene ikke sørger for at barnet kommer til undersøkelse eller behandling.
- Foreldre ikke sørger for at et funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket særlige behov for behandling eller opplæring.
- Det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg barnet får eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet barnet trenger etter sin alder og utvikling.
- Barn blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet. Bestemmelsen omfatter blant annet situasjoner der barn blir utsatt for seksuelle overgrep eller andre former for vold i hjemmet.
- Det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet.

3.1.1 Opplysningsplikten går foran taushetsplikten

Opplysningsplikten til barneverntjenesten går foran taushetsplikten etter andre lover, og innebærer at opplysninger skal gis uten hinder av taushetsplikt. Plikten til å gi opplysninger gjelder både av eget tiltak og etter pålegg fra barneverntjenesten. Opplysningsplikten til barneverntjenesten følger av barnevernloven § 6-4. Tilsvarende bestemmelser om opplysningsplikt til barneverntjenesten følger også av bestemmelser i lover for de forskjellige instanser og tjenester.

3.1.2 Hvem opplysningsplikten gjelder for

Opplysningsplikten til barneverntjenesten gjelder for alle offentlige instanser og tjenester og offentlig ansatte eller andre som utfører tjenester for disse. Den gjelder også for en rekke yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt.

Plikten påligger *den enkelte medarbeider*. Dette betyr at den som observerer har en selvstendig plikt til å melde bekymring til barnevernet. Alle relevante observasjoner skal journalføres før bekymringen sendes. Uskrevet fakta er ikke fakta.

At plikten påligger den enkelte er imidlertid ikke til hinder for at det kan etableres praktiske rutiner som innebærer at opplysninger til barneverntjenesten formidles gjennom en bestemt person, for eksempel leder av enheten. I slike tilfeller er det slik at den som observerer hendelsene skriver bekymringsmeldingen på vegne av enheten, og at leder ko-underskrive meldingen. Ved at leder ko-underskriver viser man følgende: 1) leder har kvalitetssikret uttalelsen, 2) den ansatte står ikke alene i saken, og 3) det er enheten som melder bekymring, ikke den ansatte som privatperson.

Slike rutiner må ikke føre til forsinkelser og kan ikke gi leder adgang til å overprøve om opplysningsplikten foreligger. Slike rutiner fratrukker uansett ikke den enkelte et selvstendig ansvar for å formidle opplysningene til barneverntjenesten dersom den enkelte mener at opplysningsplikt foreligger. Leder har et overordnet ansvar for å støtte sine ansatte, men dersom det er uenighet mellom leder og ansatt i hvorvidt noe skal meldes kan den som ønsker å gi opplysninger selv gå direkte til barnevernstjenesten. I praksis betyr dette at dersom en medarbeider mener at opplysningsplikten er utløst, må dette meldes inn til barnevernstjenesten selv om deres leder er uenig.

3.1.3 Grunn til å tro

En mistanke om at et barn kan være utsatt for vold i familien kan bygge på alt fra en uspesifikk følelse om at noe kan være galt, til tydelige tegn på at barnet utsettes for vold. Kravet om at det må være "grunn til å tro" innebærer at det må foreligge en begrunnet bekymring for at barnet befinner seg i en situasjon som utløser opplysningsplikten eller avvergelsesplikten. Det må altså foreligge noe mer enn en vag mistanke. Det stilles imidlertid ikke krav om sikker kunnskap om at barnet befinner seg i en slik situasjon.

3.1.4 Anonymisering for å drøfte saker før en eventuell bekymring sendes

Saker der barn utsettes for vold i familien, eller der det er mistanke om dette, er ofte kompliserte. Det kan derfor være nyttig å diskutere problemstillinger og å få konkrete råd i samtaler med andre fagpersoner og instanser. Dette kan være særlig aktuelt i en innledende fase, hvor den som sitter med opplysninger kan være svært usikker på videre fremgangsmåte. I slike tilfeller kan det å ta saken opp i anonymisert form være en god løsning og ofte en nødvendig forutsetning. Det er også mulig å drøfte saker anonymt med barnevernstjenesten. Drøftelser bør journalføres.

Taushetsplikten er begrunnet i hensynet til beskyttelse av den som har krav på taushet. Dersom opplysningene i en sak kan anonymiseres på en effektiv måte, er den som har krav på taushet fortsatt beskyttet. Anonymitet foreligger bare dersom det ikke er mulig, verken direkte eller indirekte, å spore opplysningene tilbake til de enkeltpersoner opplysningene knytter seg til.

Det må vurderes fra sak til sak om opplysninger kan videreformidles i anonymisert form. Det må ikke bare vurderes om personene opplysningene gjelder kan identifiseres ut i fra de

konkrete opplysningene som vurderes videreformidlet. Det må også vurderes om disse opplysningene kan kobles sammen med andre opplysninger slik at de til sammen kan identifisere personene opplysningene gjelder. Den som vurderer å gi opplysninger i anonymisert form må derfor forsikre seg om at mottakeren ikke sitter med opplysninger som innebærer at personene opplysningene gjelder kan bli identifisert.

I små kommuner kan selv få opplysninger gi muligheter for å kjenne igjen en person. Det er større fare for at personene opplysningene gjelder kan bli identifisert i et lite og gjennomsiktig samfunn enn i en stor by. For å kunne drøfte anonymt vil det i noen tilfelle være nødvendig å unnlate opplyse om særegne trekk ved barnet, familien eller omgivelsene. I noen tilfeller vil det å endre litt på opplysningene, for eksempel barnets kjønn og alder, gjøre det mulig å drøfte saken anonymt.

Utover opplysningsplikten, er samtykke og anonymisering de to mest aktuelle hjemmelsgrunnlagene ved formidling av opplysninger til barneverntjenesten. Offentlige instanser kan imidlertid også gi opplysninger til barneverntjenesten dersom dette er nødvendig for å fremme egne oppgaver jfr. forvaltningslovens § 13b, nr 5. Bestemmelsen vil være særlig aktuell der barneverntjenesten allerede kjenner barnet og familien, og den offentlige instansen trenger å gi opplysninger for å sikre barnet å bli godt ivaretatt. Bestemmelsen kan også være aktuell i enkelte tilfeller der en offentlig instans har behov for å drøfte en sak med barneverntjenesten, selv om det ikke vil være mulig å drøfte den anonymt og der det heller ikke foreligger samtykke. 3.1.3 Opplysningene skal overleveres når opplysningsplikten foreligger (meldeplikt)

Når opplysningsplikten foreligger skal opplysningene uten hinder av taushetsplikten umiddelbart gis videre til barneverntjenesten. Bestemmelsen om opplysningsplikt opphever dermed den taushetsplikten avgiveren av opplysningene i utgangspunktet har. Den som sitter med opplysningene skal derfor i utgangspunktet ikke foreta ytterligere undersøkelser for å bekrefte eller avkrefte innholdet i sin bekymring når opplysningsplikten foreligger.

Opplysningsplikten faller ikke bort selv om vedkommende selv forsøker å avhjelpe situasjonen. På tross av at flere instanser eller tjenester legger stor vekt på samarbeid med familier som har problemer, kan de ikke på dette stadiet foreta en nærmere vurdering av om det ut i fra hensynet til barnet og familien er best å gi opplysningene videre til barneverntjenesten eller ikke. Når opplysningsplikten først foreligger, kan instansen eller tjenesten med andre ord ikke velge om opplysningene skal gis eller ikke - opplysningene skal da overleveres til barneverntjenesten.

Så lenge det på det tidspunkt opplysningene ble gitt var grunn til å tro at barnet ble mishandlet eller at det forelå andre former for alvorlig omsorgssvikt, har den som ga opplysningene til barneverntjenesten gjort det som var vedkommendes plikt. Dersom det i ettertid skulle vise seg at barnets situasjon er mindre alvorlig enn antatt, eventuelt at barnet ikke er utsatt for vold i familien, har den som ga opplysninger til barneverntjenesten dermed ikke brutt sin taushetsplikt.

3.1.4 Informasjon om at melding gis til barneverntjenesten

I saker der det foreligger en mistanke om at et barn er utsatt for vold i familien, er et selvstendig og vesentlig poeng at det er barneverntjenesten eller eventuelt politiet som vurderer om og når det skal informeres. Det vil kunne skade både barneverntjenestens og politiets arbeid med saken dersom den mistanken retter seg mot allerede er blitt informert før opplysningene er blitt gitt til barneverntjenesten og politiet.

I saker der det foreligger en mistanke om at et barn er utsatt for vold i familien eller seksuelle overgrep, er hovedregelen at foreldrene ikke informeres at melding sendes til barnevernet. Barnevernet og eventuelt politiet skal vurdere om og når foreldrene skal informeres. Det vil alltid være en fordel å drøfte saken anonymt med barneverntjenesten og / eller politiet på forhånd for å kvalitetssikre videre fremgangsmåte i saken.

3.1.5 Den som har gitt opplysninger er ikke sikret anonymitet

Opplysningsplikten forutsetter at den som gir melding gir seg til kjenne slik at barneverntjenesten på best mulig måte kan vurdere innholdet i meldingen og behovet for å innhente ytterligere opplysninger. Når det foreligger en mistanke om at et barn er utsatt for vold i hjemmet som utløser opplysningsplikt, skal melderens derfor ikke gi opplysningene anonymt.

Privatpersoner har et moralsk ansvar for å melde fra, men ikke et juridisk ansvar, slik offentlig ansatte har. Som offentlig ansatt er det å melde bekymring eller avverge en del av jobben. Det er ikke den ansatte som privatperson som melder, men i sin rolle som ansatt som melder.

3.1.6 Barneverntjenestens tilbakemelding til den som har gitt opplysninger

Barneverntjenesten skal gi den som har sendt melding til barneverntjenesten tilbakemelding. Tilbakemeldingen skal sendes innen tre uker etter at meldingen ble mottatt. Tilbakemelding kan unnlates i tilfeller der meldingen er åpenbart grunnløs, eller der andre særlige hensyn taler mot å gi tilbakemelding. Tilbakemeldingen skal bekrefte at meldingen er mottatt. Dersom meldingen kommer fra en offentlig ansatt (og dermed omfattes av § 6-4 annet og tredje ledd), skal tilbakemeldingen også opplyse om hvorvidt det er åpnet undersøkelsessak.

Dersom det er åpnet undersøkelsessak, skal barneverntjenesten gi melder ny tilbakemelding om at undersøkelsen er gjennomført. Den nye tilbakemeldingen skal sendes innen tre uker etter at undersøkelsen er gjennomført og skal inneholde opplysninger om hvorvidt saken er henlagt, eller om barneverntjenesten følger opp saken videre.

Når barneverntjenesten skal iverksette eller har iverksatt tiltak som det er nødvendig at melder får kjennskap til av hensyn til sin videre oppfølging av barnet, kan barneverntjenesten gi melderens tilbakemelding om tiltakene.

3.1.7 Opplysningsplikt ved pålegg

Opplysningsplikten omfatter også plikt til å gi opplysninger etter pålegg fra barneverntjenesten. Ved pålegg er det barneverntjenesten som skal vurdere og definere om opplysningsplikten foreligger og hvilke opplysninger som er relevante. Barneverntjenesten må imidlertid til en viss grad konkretisere hva slags opplysninger som skal gis. Den kan for eksempel ikke kreve utlevert en fullstendig pasientjournal fra en lege, da barneverntjenesten ikke på forhånd kan vurdere om alle opplysninger i journalen er av betydning for saken. Det er enheten som på bakgrunn av opplysninger fra barneverntjenesten tar stilling til hvilke deler av opplysningene som skal utleveres. Både den som pålegger og den som blir pålagt å gi opplysninger har et ansvar for å unngå at taushetsbelagt informasjon blir videreformidlet i et større omfang enn nødvendig.

Den som mottar pålegg fra barneverntjenesten har rett til å klage over pålegget, og skal i forbindelse med pålegget gjøres oppmerksom på klageadgangen. Dersom barneverntjenesten finner det påtrengende nødvendig for å gjennomføre sine oppgaver etter

barnevernloven, kan barneverntjenesten kreve at opplysningene gis før klagesaken er avgjort.

3.2 Plikten til å anmelde eller på annen måte avverge alvorlige forbrytelser

Alle har en generell plikt til å søke å hindre visse former for alvorlige forbrytelser gjennom å anmelde forholdet til politiet eller på annen måte avverge forholdet, jf. straffeloven § 139. § 196 Denne avvergeplikten går foran lovbestemt taushetsplikt.

Forbrytelsene som er omfattet er blant annet voldtekt, seksuell omgang med barn, seksuelt misbruk av fosterbarn eller stebarn eller noen under 18 år som står under vedkommendes omsorg, myndighet eller oppsikt, samt voldtekt, grov legemsbeskadigelse og drap av barn eller voksne.

Plikten til å anmelde eller på annen måte avverge alvorlige forbrytelser gjelder bare ved pålitelig kunnskap om at en slik forbrytelse er i ferd med, eller ventes å finne sted. Er forbrytelsen allerede gjennomført har man bare plikt til å anmelde eller på annen måte avverge dersom det kan forebygge nye alvorlige forbrytelser. Plikten gjelder derfor ikke dersom den aktuelle voldshandlingen allerede er gjennomført, og det ikke er tale om å forebygge ny vold eller følgene av volden.

For andre instanser og tjenester enn barneverntjenesten vil det å gi barneverntjenesten opplysninger om at et barn er utsatt for slike alvorlige forbrytelser i en del tilfeller kunne være en annen måte å avverge forbrytelsen på enn ved å anmelde forholdet til politiet. I enkelte tilfeller vil imidlertid det å gi opplysninger til barneverntjenesten ikke gi barnet tilstrekkelig beskyttelse raskt nok. I slike tilfeller kan eneste alternativ være å anmelde forholdet til politiet.

Barneverntjenesten har den samme plikten til å anmelde eller på annen måte avverge alvorlige forbrytelser som andre instanser og tjenester. Barneverntjenestens primære oppgave er imidlertid nettopp å beskytte barn mot mishandling og overgrep. Plikten til å anmelde til politiet vil derfor først inntre dersom barneverntjenesten ikke på annen måte, for eksempel ved å igangsette egne tiltak, kan avverge alvorlige forbrytelser mot barnet.

Kapittel 4: Hvem har hvilket ansvar?

Ulike instanser og tjenester har forskjellige roller og dermed forskjellige oppgaver i forhold til barn som kan være eller er utsatt for vold i familien. Tre instanser som er viktig å belyse i denne sammenhengen er barnevernstjenesten, politiet og krisesenteret. Utfyllende informasjon om deres roller og regelverk, samt informasjon om andre instanser, finnes i [Barne- og familiedepartementets veileder Q-1088B, "Formidling av opplysninger der barn utsettes for vold i familien"](#).

4.1 Barneverntjenestens rolle

Barneverntjenestens hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Det er foreldrene eller andre primære omsorgspersoner som har hovedansvaret for barnets oppvekst og omsorg. Barneverntjenesten skal imidlertid gripe inn når et barn ikke blir godt nok ivaretatt av sine foreldre eller andre primære omsorgspersoner. Barneverntjenesten har derfor et sentralt ansvar for barn som utsettes for vold i familien.

Barneverntjenesten har rett og plikt til å undersøke barnets omsorgssituasjon når det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven. Dersom undersøkelsen avdekker at barnets omsorgssituasjon ikke er tilfredsstillende, kan det iverksettes tiltak for å bedre denne. Det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til det enkelte barnets beste. Tiltakene skal ikke være mer inngripende enn nødvendig, og skal i størst mulig grad være basert på frivillighet. I tilfeller hvor barnet ikke kan gis tilstrekkelig hjelp og beskyttelse ved frivillige tiltak, kan det iverksettes tiltak uten samtykke. Dersom et barn blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i familien, kan det være nødvendig å frata de primære omsorgspersonene omsorgen for barnet.

En undersøkelse etter barnevernloven skal gjennomføres så skånsomt som mulig. Barneverntjenesten skal likevel foreta de undersøkelser som er nødvendige for å avgjøre om det er grunn til tiltak etter barnevernloven. Undersøkelsen kan derfor gjennomføres selv om barnets omsorgspersoner motsetter seg dette. Den kan blant annet gjennomføres ved hjemmebesøk og ved enesamtale med barnet. Barneverntjenesten kan dermed skaffe seg kunnskap om et barns omsorgssituasjon selv om barnets omsorgspersoner ikke ønsker innblanding i dette fra barneverntjenesten.

Dersom det foreligger mistanke om at et barn blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep, kan barneverntjenesten også gi pålegg om at barnet skal bringes til sykehus eller annet egnet sted for undersøkelse. Barneverntjenesten kan kreve bistand fra politiet til gjennomføringen av undersøkelser dersom dette er påkrevd.

I forbindelse med en undersøkelsessak vil det ofte være nødvendig å innhente opplysninger fra andre instanser og tjenester som kjenner barnet og familien. Andre offentlige myndigheter har plikt til av eget tiltak, eller på anmodning, å gi opplysninger til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt.

Andre instansers og tjenesters plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten, og barneverntjenestens adgang til å foreta nødvendige undersøkelser, gir barneverntjenesten en spesiell rolle som innebærer at barneverntjenesten har en særlig mulighet til å avdekke om et barn er utsatt for vold i familien. Barneverntjenesten kan videre iverksette nødvendige

tiltak for å beskytte barnet mot ytterligere overgrep, sikre at barnet får den behandling av skader og traumer det eventuelt har behov for og sørge for at barnet får støtte i dagliglivet.

I saker der barn utsettes for vold i familien, kan det være et stort behov for samarbeid mellom ulike instanser og tjenester, blant annet for å koordinere og samordne oppgavene. Dersom barneverntjenesten er involvert i saken, vil barneverntjenestens tilgang til opplysninger og myndighet til å iverksette tiltak ofte tilsi at det er naturlig at barneverntjenesten har en slik samordnende funksjon.

4.2 Politiets rolle

Gjennom lov og sedvane er politi- og lensmannsetaten pålagt en rekke oppgaver i samfunnet. Vernet om borgernes sikkerhet og velferd fremstår i dag som et overordnet mål for polititjenesten. Politiets sentrale oppgaver er å forebygge, avdekke og stanse kriminell virksomhet og å forebygge og opprettholde den offentlige orden og sikkerhet. Etaten er videre blant annet pålagt å yte bistand i gitte situasjoner samt å utføre forvaltningsoppgaver.

Målet for politiets kriminalitetsforebyggende arbeid er å forhindre at det blir begått kriminalitet, både ved å gripe inn i årsakene til kriminalitetsutviklingen og ved å forhindre lovbrudd. En viktig oppgave for politiet er å redusere omfanget av vold og trusler. Forebyggende og etterfølgende tiltak skal sammen bidra til minst mulig kriminalitet, herunder vold i nære relasjoner. Tidlig og adekvat inngripen fra politiets side vil kunne forhindre utvikling av en videre voldsspiral. Nærpolitimodellen legger tilgjengelighet og tverrfaglig samarbeid til grunn for et godt forebyggende arbeid. Det legges vekt på samarbeid mellom politi, hjem, skole, barnevern, konfliktråd og lokale frivillige organisasjoner.

Politiets hovedoppgave der barn utsettes for vold i familien er å iverksette nødvendige tiltak for å bringe volden til opphør. Videre er det politiets oppgave å etterforske saken og eventuelt strafforfølge voldsutøveren. Politiet (påtalemyndigheten) kan også nedlegge besøksforbud dersom det er grunn til å tro at det ellers vil bli begått ny vold. Voldsalarm, relokalisering og adressesperre er andre mulige beskyttelsestiltak. Politiet skal i disse sakene bestrebe seg på å gjennomføre en rask og effektiv etterforskning, bruke tvangsmidler målrettet, foreta en rask og planmessig avgjørelse og bidra til at saken får en rask behandling i rettsapparatet.

Ved anmeldelse eller annen melding om familievold skal politiet vurdere bruk av nødvendige beskyttelsestiltak og sørge for at ofre for vold og trusler settes i kontakt med etater, institusjoner og organisasjoner som kan tilby adekvat hjelp.

For å sikre en helhetlig, ensartet og kvalitativ god behandling av voldssaker i nære relasjoner, ble det fra juli 2002 etablert en ordning med familievoldskoordinatorer i alle politidistrikt. Det er utpekte tjenestemenn og kvinner som har god kunnskap om andre etater, institusjoner og organisasjoners mulighet til å bidra i forbindelse med oppfølging av voldsofre. Koordinatoren er tillagt distrikts- overgripende ansvar og skal blant annet være en ressursperson mellom driftsenheter, bistå i kompetanseoppbyggende arbeid i politiet, initiere gode rutiner med samarbeidspartnere og være en ressursperson mellom politi og ofre.

4.3 Krisesenterets rolle

Sigdal kommune er tilknyttet Krisesenteret i Hønefoss som ligger i Ringerike kommune. Krisesentertilbudet er et interkommunalt samarbeid. Krisesentertilbudet er et lovpålagt offentlig tilbud, jf. Lov om kommunale krisesentertilbud (krisesenterlova). Formålet med krisesenterloven er å sikre et godt og helhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og medfølgende barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner og som har behov for rådgivning eller et trygt og midlertidig botilbud. Tilbudet skal være individuelt tilpasset og kommunene skal sørge for at brukerne får en helhetlig oppfølging gjennom samordning av tiltak mellom krisesentertilbudet og andre deler av tjenesteapparatet.

Tilbudet skal gi brukerne støtte, veiledning, hjelp til å ta kontakt med andre deler av tjenesteapparatet og skal omfatte:

- a) Et gratis, helårs, døgnåpent, trygt og et midlertidig botilbud
- b) Et gratis dag- og kveldstilbud (samtaler)
- c) Et helårs og døgnåpent tilbud der brukerne kan få råd og veiledning per telefon
- d) Oppfølging i reetableringsfasen

Enkeltpersoner kan vende seg direkte til krisesenteret uten henvisning eller timeavtale (lavterskeltilbud). Tilbudet er frivillig og det forutsettes at brukeren nyttiggjør seg tilbudet og deltar i egen prosess/rehabilitering. Barna skal ivaretas på en god måte som er tilpasset deres særskilte behov, og det skal arbeides for at barna får oppfylt de rettighetene de har ut fra annet regelverk. Brukerne av bo- og dag/kveldstilbudet skal få tilgang til kvalifisert tolk dersom det er nødvendig for at de skal få et fullgodt tilbud.

De ansatte ved krisesenteret er pålagt taushetsplikt og trenger opphevelse av denne for at andre instanser skal kunne kontaktes. Senteret vil heller ikke kunne opplyse om hvem som er beboere/brukere med mindre taushetsplikten er opphevet av beboer/bruker.

Senteret har opplysningsplikt til barneverntjenesten og avvergelsesplikt til politiet der det fremdeles foreligger omsorgssvikt/vold og varsler politiet når nye beboere ankommer senteret dersom det er nødvendig. Dette for beboerens og de ansattes sikkerhet, samt at leteaksjoner skal unngås.

Kapittel 5: Rutinebeskrivelser og tiltak

Kommunen har et spesielt ansvar for å påse at deres innbyggere ivaretas og kan leve i et samfunn uten vold, overgrep eller frykt for dette. I dette kapittelet ønsker vi å kaste lys over de generelle overordnede rutineene i kommunen for å forebygge og avdekke vold i nære relasjoner. Tiltakene der det er behov for styrket innsats for tiltakene er markert i rød skrift for å tydeliggjøre behovet.

Rutineene/tiltakene er fordelt på to nivå:

- 1) Forebygging, kunnskapsheving og holdningsskapende arbeid
- 2) Avdekking

Rutineene/tiltakene er fordelt på følgende grupper: universelle tiltak for alle innbyggere, gravide, barn og unge, voksne, eldre, og familier med minoritetsbakgrunn. Se kapittel 2.3 for informasjon vedrørende ivaretagelse ved oppdagelse av vold i nære relasjoner.

5.1 Tiltak for forebygging, kunnskapsheving og holdningsskapende arbeid

Tiltakene i denne delen er rettet mot forebygging, holdningsskapende arbeid, og for å styrke hjelpeapparatets kunnskap og samarbeid.

Mål og tiltak	Ressurser	Ansvarlig
Øke bevisstheten, kompetansen og samhandling om vold i nære relasjoner. Sikre kjennskap til rutiner og implementering av kvalitetssystemer for håndtering, rapportering i de ulike virksomhetene når det mistenkes at personer de møter i sitt virke utsettes vold i nære relasjoner. Ansatte i Sigdal kommune og andre aktuelle samarbeidspartnere skal gjøres kjent med handlingsplanen. Elektronisk kopi av skal være tilgjengelig på kommunens nettside og utskrift skal være tilgjengelig på hver avdeling. Målgruppe: Ansatte i Sigdal	Behov for styrket innsats	Virksomhets - ledere i avdelingene
Informasjonsmaterieell vedrørende vold i nære relasjoner og om tilbudet til voldsutsatte ved Krisesenteret i Hønefoss skal være lett tilgjengelig på offentlige kontorer, helsestasjonen, barnehager, skoler, tannlegekontor, og legekantor, samt kommunens nettsider. Målgruppe: Alle i Sigdal kommune	Behov for styrket innsats	Helsestasjon
Delta på aktuelle kurs og konferanser om vold i nære relasjoner for å styrke kompetansen generelt i kommunen. Målgruppe: Ansatte i Sigdal kommune	Behov for styrket innsats	Virksomhets -ledere i avdelingene
Jordmor har et spesielt fokus på vold i svangerskapskontrollen. Ved 2. konsultasjon får den gravide informasjon om konsekvenser av vold i svangerskapet. Jordmor informerer foreldre om reaksjonsmønstre når de er slitne, og om farene ved å riste barnet. Jordmor signaliserer at vold er uakseptabelt og skadelig under svangerskapet, samt opptre som støttende. Målgruppe: Alle gravide	Allerede eksisterende rutiner	Helsestasjon v/jordmor
Alle nybakte foreldre møter på helsestasjonen. Helsesøster bygger tillit til foreldrene og styrker deres rolle som gode omsorgspersoner. Ved 2. mnd og 10. mnd konsultasjon blir partnervold, vold mot barn og det å være vitne til vold tematisert. Målgruppe: Familier med spedbarn	Allerede eksisterende rutiner	Helsestasjon v/helsesøster
Tilbud om ICDP (International Child Development Program) foreldreveiledningskurs v/helsestasjonen eller krisesenteret i Hønefoss. Målgruppe: Familier	Allerede eksisterende rutiner	Helsestasjon
Tilbud om ICDP (International Child Development Program) foreldreveiledningskurs med tolk. Målgruppe: Familier med minoritetsbakgrunn	Allerede eksisterende rutiner	
Gjennomføre kurs om vold i nære relasjoner 2. hvert år for å styrke de ansattes kompetanse. De ansatte skal kunne ta opp temaet med barna (gjennom for eks ”gode og dårlige hemmeligheter”) på en aldersadekvat måte. Målgruppe: Ansatte i barnehagene og barn i barnehagen.	Behov for styrket innsats	Daglig leder i barnehagene

Skolehelsetjeneste er tilgjengelig på alle skolene med faste treffetider hver uke. Helsesøster er tilgjengelig for samtale med barn og/eller lærere. Målgruppe: Elever på barne- og ungdomsskolen	Allerede eksisterende rutiner	Skolehelsetjenesten
Tilbud om undervisning i klasser av helsesøster og kommunepsykolog. Styrke det holdningsskapende arbeid i skolehelsetjenesten gjennom temaer som "min kropp", "rett til å si nei", "ungdom og seksualitet", "ungdom og alkohol". Målgruppe: Elever på barne- og ungdomsskolen	Behov for styrket innsats	Skolehelsetjenesten
Videreføre Sigdal kommune som MOT kommune. Målet er å øke kunnskap gjennom holdningsskapende arbeid, samt bidra til robuste ungdommer og trygge ungdomsmiljø. Målgruppe: Elever på barne- og ungdomsskolen	Allerede eksisterende rutiner	Rektorer v/ skolene
Undervisningsopplegg om vold i nære relasjoner i regi av BRIS, Buskerudregionens incestsenter, på Folkehelsedagen hvert 3. år på ungdomsskolen. Målgruppe: Elever på ungdomsskolen	Allerede eksisterende rutiner	Skolehelsetjenesten
Internundervisning om vold mot eldre (med utgangspunkt i e-læringsprogram fra vernforeldre.no). Målgruppe: Ansatte i Sigdalsheimen og hjemmetjenesten	Behov for styrket innsats	Leder i Helse og sosial

5.2 Tiltak for å avdekke vold i nære relasjoner

Tiltakene i denne delen er rettet mot avdekking av vold i nære relasjoner. Alle som er i direkte kontakt med mennesker gjennom sitt arbeid bør være spesielt oppmerksomme på fysiske skader (blåmerker, brudd og andre skader), psykiske tegn (tilbaketreking, sinne etc), bortforklaringer (falt i trappen, gikk på døren osv.), og endring av atferd hos dem man møter. De som jobber på for eksempel helsestasjon, skolen, omsorgsavdelinger, hjemmetjenesten, og tjenester for funksjonshemmede, har et spesielt ansvar for dette.

Mål og tiltak	Ressurser	Ansvarlig
Styrke de ansattes ferdigheter til å spørre om og avdekke vold. Tiltakskortet , samt tilhørende veileder " Våge å se, våge å spørre, tørre å handle - Hjelp ved vold i nære relasjoner ", er nyttige verktøy i avdekking av vold og må gjøres kjent i de ulike tjenestene. Målgruppe: Ansatte i Sigdal kommune	Behov for styrket innsats	Virksomhets - ledere i avdelingene
Jordmor skal være oppmerksom på symptomer og tegn på mishandling eller voldserfaringer. Ved 2. konsultasjon hos jordmor stilles direkte spørsmål om vold og seksuelle overgrep i svangerskapsomsorgen. Minst en konsultasjon i svangerskapet må være forbeholdt kvinnen alene. Målgruppe: Alle gravide	Allerede eksisterende rutiner	Helsestasjon v/jordmor
Hjemmebesøk etter fødsel av jordmor innen en uke og hjemmebesøk av helsesøster innen to uker. Helsesøster følger opp alle barn fra fødselen med faste konsultasjoner på helsestasjonen og støtter og veileder familien. Ved måling og veiing observeres barn avkledd. Tema vold tas opp etter plan. Lege og fysioterapeut undersøker også barna på helsestasjonen og observerer evt. tegn på vold. Målgruppe: Familier med spedbarn	Allerede eksisterende rutiner	Helsestasjon v/jordmor helsesøster lege fysioterapeut
UngData-undersøkelse kartlegger ungdommers levekår og erfaring med vold i nære relasjoner. Hvert 3. år Neste gang i 2017. Målgruppe: Elever på ungdomsskolen	Allerede eksisterende rutiner	Helsestasjon
Enkeltsamtaler med alle elever i 5. og 8. klasse hvor temaet vold blir tatt opp og barn blir spurt direkte om de opplever eller er vitne til vold. Målgruppe: Elever på barne- og ungdomsskolen	Allerede eksisterende rutiner	Skolehelsetjenesten
Eget skjema med direkte spørsmål om vold og seksuelle overgrep benyttes i første samtale. Målgruppe: Brukere ved Avd Psykisk helse og rus.	Allerede eksisterende rutiner	Avd Psykisk helse og rus.
Tannhelsetjenesten har egne rutiner for å avdekke vold i nære relasjoner. Målgruppe: Pasienter ved tannhelsetjenesten.	Allerede eksisterende rutiner	Tannhelsetjenesten

Kapittel 6: Oversikt over hjelpe- og behandlingstilbud

6.1 Kommunale/lokale tjenester

Tjeneste	Ansvarsområde/oppgaver
Avd Forebyggende helse: Tlf 32 71 14 37	Målet er å fremme fysisk, psykisk og sosial helse og forebygge sykdom og skade.
Svangerskapsomsorg	Tilbyr svangerskapskontroll, fødsels- og foreldreforbereende kurs, samt følg- og beredskapstjeneste.
Helsestasjon for sped- og små	Tilbyr helsekontroller, samtaler, veiledning og vaksiner. - Tilbud om oppstart av barselgrupper til nyfødte samt annen nettverksbygging - ICDP (International Child Development Program) foreldreveiledningskurs - EPDS (Edinburgh Postnatal Depression Scale) - kartleggingsverktøy for å avdekke svangerskaps- og barseldepresjon
Skolehelsetjenesten	- Fast program hvor undervisningsopplegg i skolen i forhold til pubertet og samliv, jentegrupper, faste treffetider med tilbud om samtaler, mm, inngår. - Folkehelse dag på ungdomsskolen med temaer bl.a. innenfor områdene vold, rus og psykisk helse.
Helsestasjon for ungdom	Helsetilbud for unge mellom 13 og 20 år.
Husmorvikartjenesten	Yter hjelp i hjemmet ved behov, for eksempel ved komplikasjoner i svangerskap og barseltid, eller ved sykdom /funksjonshemming hos barnet. Er også et aktuelt tilbud i en akutt vanskelig situasjon, som f. eks ved sykdom hos foreldrene.
Frisklivssentralen	Forebyggende helsetjeneste hvor man kan få hjelp til å endre vaner knyttet til fysisk aktivitet, kosthold eller tobakk.
Avd Psykisk helse og rus Tlf 32 71 22 00	Tilbyr samtale og oppfølging, støttekontakttjeneste, og dagsentertilbud
Rask psykisk helsehjelp Tlf 32 74 94 40	Et lavterskeltilbud til voksne og unge over 16 år med mild til moderat depresjon og/eller angstproblemer.
Psykososialt kriseteam Tlf 32 71 22 28 (Sigdalsheimen formidler kontakt)	Tilbud ved alvorlige ulykker, voldshandlinger eller ved plutselig dødsfall, som krever ressurser utover det hva det vanlige tjenesteapparatet kan tilby.
Legetjenester Tlf 32 71 23 00 (Prestfoss) Tlf 32 71 47 24 (Eggedal)	Medisinskfaglig koordineringsrolle og samarbeid med andre tjenester.
Tannhelsetjenesten	Offentlig sektor som yter tannhelsetjenester.
Pleie og omsorg	Bistand med hjemmehjelp, hjemmesykepleie og trygghetsalarm.
Tjenester til funksjonshemmede	Virksomheten inkluderer bofellesskap og avlastningsboliger til funksjonshemmede, støttekontakt til funksjonshemmede, praktisk bistand til hjemmeboende funksjonshemmede, brukerstyrt personlig assistent og omsorgslønn.
NAV Tlf 55 55 33 33	Består av sosiale tjenester, flykningtjenesten, og ruskoordinator.
Midt-Buskerud barneverntjeneste Modum, Sigdal og Krødsherad kommuner Tlf 32 78 93 50 Interkommunal barnevernvakt for Ringerike, Hole, Jevnaker, Modum, Krødsherad og Sigdal Tlf 409 14381(dagtid) Tlf 9114600 (etter kl: 17.00)	Sikre barns og unges oppvekstvilkår ved tilby riktig hjelp til rett tid. Sikre at barn som utsettes for mishandling, overgrep eller ulovlig omsorgssvikt får nødvendig beskyttelse og omsorg. Gi barn, unge og familier hjelp og støtte når det er vanskelig hjemme Barneverntjenestens akuttberedskap utenom ordinær åpningstid. Politiet kan også kontaktes, samt alarmtelefonen for barn og unge 116 111.

5.2 Oversikt over offentlige og regionale tjenester/samarbeidspartnere

	Kontaktinformasjon
Politi Offentlige myndighet som skal håndheve og opprettholde lov og orden og bekjempe kriminalitet.	Direktenummer 02800 Nødnummer 112 www.politi.no
Legevakt Ringerike Arnold Dybsjords vei 1 3511 Hønefoss	32 11 11 11 eller 116 117
Overgrepsmottak i Drammen Dronningsgata 28 3019 Drammen	32 26 90 00 www.legevaktadrammen.no
Krisesenteret i Hønefoss Hov Allé 32, 3515 Hønefoss Krisesentertilbud til kvinner, menn og medfølgende barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner.	32 17 06 90 www.krisesenteret.info/
Reform ressurscenter for menn Akersgata 16 0158 Oslo	22 34 09 60 www.reform.no
BRIS – Buskerudregionens kompetanse- og støttesenter mot incest og seksuelle overgrep Haugesgt. 1 3001 Drammen	32 04 58 00 www.briscenter.org
Dixi ressurscenter Arbinsgate 1 0253 Oslo Gratis advokathjelp ved overgrep.	22 44 40 50 eller 930 58 070 www.dixi.no
Alternativ til vold Torgeir Vraas Plass 6 3044 Drammen	32 83 06 30 www.atv.no
Barnehuset i Oslo Skippergaten 31 0154 Oslo	22705650 www.statensbarnehus.no/
Familievernkontoret Dyrmyrgata 47 3611 Kongsberg	466 17 710 www.bufdir.no/Familie/Kontor/Kongsberg/
Vestre Viken – Klinikk for psykisk helse og rus Omfatter fem distriktpsikiatriske sentre (DPS), to sykehusavdelinger, en avdeling for rus og avhengighet (ARA), en barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling (BUPA), samt en forsknings- og utviklingsavdeling (FoU).	03525 www.vestreviken.no
Alarmtelefon for barn og unge	116 111 www.116111.no
Kirkens SOS	22 40 00 40 – døgnåpen hjelpetelefon www.kirkens-sos.no SOS-chat er åpen mandag - søndag fra 18.30 - 22.30: www.soschat.no
Røde kors hjelpetelefon om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	815 55 201 www.rodekorstelefonen.no
Vern for eldre – Nasjonal kontakttelefon	800 30 196 www.vernforeldre.no
Nyttige nettsider:	www.dinutvei.no www.hvorlite.no www.ung.no

6.3 Tverrfaglige og tverretatlige samarbeidsarenaer

Det er flere forum i Sigdal kommune der vold i nære relasjoner kan tematiseres. Møtene er som regel tidsbestemt, men kan også foregå hyppigere ved behov.

- Ukentlig drøftemøte/veiledning for helsesøstre, jordmor og fysioterapeut med kommunepsykolog på helsestasjonen.
- Månedlige møter:
 - o Koordinerende enhet for barn og unge (Forebyggende helse v/helsesøster og fysioterapeut, tjenester til funksjonshemmede, ergoterapeut og oppvekst v/skolesjef/barnehagekonsulent)
 - o Koordinerende enhet for voksne (Psykisk helse og rustjeneste, tjenester til funksjonshemmede, hjemmetjenestene og NAV)
 - o Tverretatlig team på ungdomsskolen (skole, barnevern, PPT, ungdomskontakten, helsesøster og politiet)
 - o Tverrfaglig team (Psykisk helse og rus, NAV og fastlegene)
 - o Samarbeidsmøter mellom Forebyggende helse v/helsestasjon og Psykisk helse og rus
- Møter hvert kvartal i konsultasjonsteam barn og unges psykiske helse:
 - o Småbarnsforum 0 – 6 år (Forebyggende helse v/helsestasjon, BUP Kongsberg, PPT, barnevernstjenesten)
 - o Skolebarnsforum 6 – 16 år (Forebyggende helse v/helsestasjon, BUP Kongsberg, PPT, barnevernstjenesten)
- Andre møter:
 - o Samarbeidsmøter barnehage/skole, helsestasjon, politi, barnevern, ungdomsleder.
 - o Møte i det interkommunale krisesentersamarbeidet vår og høst

Kapittel 7: Implementering, rulling og oppdatering av handlingsplanen

Utøvende tjenester har deltatt i utformingen av planen slik at ansvaret for ulike tiltak er forpliktende. Planen forankres i øverste ledelse, hos rådmannen, og politisk.

Implementeringen av handlingsplanen begynner etter den har blitt politisk behandlet i august 2017. Implementeringsarbeidet vil bistå av at ledere for de utøvende tjenestene gjør planen kjent for sine ansatte, samt at det jobbes med tiltakene som fremdeles behøver styrket innsats (skrevet i rødt i kapittel 5).

Første evaluering av handlingsplanen blir august 2018. I første evalueringen blir det viktig å kartlegge hvilke områder det fremdeles er behov for omorganisering eller styrket innsats. Planen skal rulleres hvert 4. år etter dette.

Kapittel 8: Mer informasjon

8.1 Offentlige utredninger, meldinger og handlingsplaner

- [Et liv uten vold – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014 – 2017](#)
- [Meld. St. 15 \(2012-2013\) Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Det handler om å leve.](#)
- ["Barndommen kommer ikke i reprise": Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom \(2014–2017\)](#)
- [Brosjyre - Opplysningsplikt til barnevernet og barnevernets adgang til å gi opplysninger](#)
- [Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet \(2013–2016\)](#)
- [Retningslinjer for svangerskapsomsorgen](#)
- [Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen - Hvordan avdekke vold](#)

8.2 Faglitteratur

- Per Isdal (2007). Meningen med volden. Kommuneforlaget.
- Unni Heltne & Per Øystein Steinsvåg (2011). Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp. Universitetsforlaget.
- Marius Råkil (2002). Menns vold mot kvinner – behandlingserfaringer og kunnskapsstatur. Universitetsforlaget.
- Mette Bengtson, Per Øystein Steinsvåg, & Harns Terland (2004). Ungdom bak volden. Forståelse og behandling av ungdom med volds og aggresjonsproblemer. Universitetsforlaget.

Referanseliste

- Berg, J. K. & Elden, J. C. (2016). Vold. I Store norske leksikon. Hentet 11. november 2016 fra <https://snl.no/vold>.
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress [NKVTS] (2013). Hva er en handlingsplan? Hentet 12. november 2016 fra <https://www.nkvts.no/sites/komplan/hva-er-handlingsplan/Sider/Hensikt.aspx>
- Politiet, 2016. Hvor lite skal du finne deg i?: Kjenner du til noen som er voldsutsatt? Hentet 28. november 2016 fra <http://www.hvorlite.no/kjenner-du-til-noen-som-er-voldsutsatt/>
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2014). Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Ung-data undersøkelsen i Sigdal 2017. Resultater. Personal communication...??
- World Health Organization [WHO] (2016). Child maltreatment – Fact Sheet. Hentet 11. april fra <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/>

Vedlegg

- Meldingsskjema for bruk for offentlig myndighet